

lute humana ac refuturisse à mortuis in ea carne in qua mortuus est credit. Eundem denique venturum iudicem omnium sperat: in quo & remissio peccatorum & carnis resurrectio prædicatur. Verum de remissione peccatorum sufficere debet sola credulitas. Quis enim causas aut rationem requirat, ubi indulgentia principalis est causa? Cum terreni regis liberalitas discussio non sit obnoxia: ab humana temeritate discutitur divina largitio? Solent enim cum irrisione adversum nos dicere pagani, quod ipsi nos decipiamus, qui putemus crimina, quæ opere commissa sunt, verbis posse purgari, & aiunt: Nunquid potest qui homicidium fecit, homicida non esse: & adulter non videri, qui adulterium perpetravit? Quomodo ergo huiusmodi criminum reus, sanctus vobis effici subito videbitur? Sed ad hæc, ut dixi, melius fide quam ratione respondeo: Rex enim est omnium qui hoc promittit: terræ cælique Dominus est qui hæc pollicetur. Non vis ut ei qui me ex terra hominem fecit, credam quod ex criminoso me faciat innocentem? Et qui me cum essem cæcus, fecit videre: vel cum essem surdus, audire: qui mihi claudo gressum reddidit, innocentem mihi perditam non poterit recuperare? Et ut veniamus ad ipsius naturæ testimonium: Occidere hominem non semper criminosum est, sed malitia, non legibus, occidere criminosum est. Non ergo factum me in talibus, quia interdum & recte fit, sed animus male consulens damnat. Si ergo animus in me qui criminosus est effectus, & in quo fuit origo vitii corrigatur: cur tibi videar non posse innocens effici qui prius fueram criminosus? Si enim ut supra ostendi constat, quod non in facto, sed in voluntate sit crimen: sicut mala voluntas autore malo demone peccato me & morti fecit obnoxium, ita in bonum voluntas mutata autore bono Deo, innocentiae me reddidit & vitæ. Similis causa & in cæteris est criminibus. Hoc modo fides nostra non invenitur naturalibus rationibus adversari: dum remissio peccatorum, non gestis, quæ mutari non possunt, sed animo quem de malo in bonum converti certum est, deperitur. Sed & ultimus sermo iste qui resurrectionem carnis pronunciat, summam totius perfectionis fucinata brevitate concludit: quamvis etiam de hoc non solum à gentilibus, sed ab hereticis fides impugnetur Ecclesiæ. Nam Valentinus resurrectionem carnis omnimodo negat, & Manichæi, sicut supra ostendimus. Sed isti Isaiam quidem Prophetam dicentem: Resurgent mortui, & suscitabuntur qui sunt in sepulchris: audire noluerunt: nec Daniele sapientissimum protestantem: Quia tunc resurgent qui sunt in terræ pulvere: hi quidem in vitam æternam: hi autem in opprobrium & confusionem æternam. Tamen vel in Evangeliiis, quæ recipere videntur, discere debuerunt à Domino & salvatore nostro, Sadducæos docente, dictum: Quod autem resurgant mortui: non legistis quomodo dicit Moysi in Rubo, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: Deus autem non est mortuorum, sed viventium. In quo etiam quæ sit, & quanta resurrectionis gloria, in superioribus memoravit, cum dixit: In resurrectione autem mortuorum neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli Dei. Resurrectionis autem virtus, angelicum hominibus conficit statum: ut qui de terra resurrexerint, non iterum in terra cum pecudibus, sed in cælo cum angelis vivant: quos tamen ad hoc ratio vitæ purioris admiserit, illos scilicet qui jam nunc conservantes animæ suæ carnem in castis pudicitiae actibus, obedientiæ sancti Spiritus subjugaverunt: & omni eam vitiorum labe tenuatam, atque in spiritualem gloriam sanctificationis virtute mutata, angelorum quoque meruerunt inferre consortiis. Sed infideles clamant, & dicunt: Quomodo potest caro quæ putrefacta dissolvitur, aut in pulverem vertitur, maris etiam interdum profundo sorbetur, fluctibusque dispergitur, recolligi rursus & reintegrari in unum, & corpus ex ea hominis reparari? Ad quos primam iterum responsum sermonibus Pauli faciamus, dicentis eis: Insuper, tu quod feminas non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod feminas, non corpus quod futurum est feminas, sed nudum granum tritici, aut alicujus cæterorum seminum. Deus autem dat illi corpus prout vult. Quod autem in feminibus, quæ tu in terram jactis, per annos singulos fieri vides: hoc in tua carne quæ lege Dei seminatur in terra, futurum esse non credis. Cur quæso tam angustus & invalidus divinæ potentia estimator es, ut dispersum uniuscujusque carnis pulverem, in suam rationem colligi & reparari posse non credas? An non censeas, cum videas quod etiam mortale ingenium demersas in profundum terræ metallorum venas rimatur: & artificis ocu-

lus aurum videt, in quo imperitus terram putat. Hæc cur non concedimus ei, qui fecit hominem: quando tantum is qui ab ipso factus est assequi potest: Et cum auri esse propriam venam, & argenti aliam, æris quoque longe disparem, ferri ac plumbi diversam intra speciem terræ latere, mortale deprehendat ingenium: divina virtus invenire posse ac discernere non putabitur uniuscujusque carnis proprium sensum, etiam si videatur dispersus? Sed ad hæc tentemus animas quæ deficiunt in fide, naturalibus rationibus adjuvare. Si quis diversa femina in unum permisceat, & hæc inmisceta feminet, vel passim spargat in terram: nonne uniuscujusque feminis granum, quocumque loci jactum fuerit, competenti tempore secundum naturæ suæ speciem germen producet, ut statum suæ formæ sui que corporis reparat? Ita ergo uniuscujusque carnis substantia, quamvis variè diversèque dispersa sit, ratio tamen ipsa quæ inest unicuique carni est immortalis, quia immortalis animæ caro est ex tempore, quo feminatis in terram corporibus primum veri Dei voluntati arrisit, collectum terræ attractumque substantiæ suæ sensum reddit, ac reparat in illam speciem, quam mors aliquando dissolverat. Et ita fit ut unicuique animæ, non consulum aut extraneum corpus, sed suum quod habuerat reparatur: ut consequenter possit pro agonibus præsentis vitæ, cum anima sua caro vel pudica coronari, vel impudica puniri. Et ideo satis cautè Ecclesiæ nostræ fidem symboli docet, quæ in eo quod à cæteris traditur carnis resurrectionem, uno addito pronomine tradidit hujus carnis resurrectionem. Hujus sine dubio, quam habetis qui proficitur, signaculo crucis fronti imposto: si quis plerumque desiderat, in omnibus penè divinis voluminibus inveniet indicari. Ex quibus nos commonitionis tantummodo gratia pauca in præsentem loco memorantes, finem injuncti à te opusculi faciemus. Igitur Apostolus Paulus, quod resurgat mortalis caro, talibus asserit argumentis, dicens: Quod si resurrectio mortuorum non est, ergo nec Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, vacua est & fides nostra. Et paulo post: Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, initium dormientium: quoniam quidem pro hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes vivificabuntur: unusquisque autem in suo ordine: initium Christus: deinde hi qui sunt Christi in adventu ejus, deinde finis. Et in sequentibus addit & hæc: Ecce mysterium vobis dico: omnes quidem resurgemus, non omnes autem immutabimur, sive ut in aliis exemplaribus invenimus: Omnes quidem dormiemus, omnes autem immutabimur in momento, in ictu oculi, in novissima tuba. Cænet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Sed & ad Thessalonicenses nihilo minus scribens dicit: Nolo autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut & cæteri qui spem non habent. Nam si credimus quod Jesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt, per Jesum adducet cum illo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reliqui sumus, in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt: quia ipse Dominus in jussu, & in voce archangeli & tuba descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra: & ita semper cum Domino erimus. Verum ne existimes hæc Pauli solius quasi novella prædicatione signari: audi etiam quid Ezechiel Propheta olim per Spiritum sanctum prælocutus sit: Ecce, inquit, ego aperiam sepulchra vestra, & educam vos de sepulchris vestris. Job quoque mysticis redundans eloquiis, audi quam evidenter resurrectionem mortuorum prædicet. Est, inquit, arbori spes, si enim abscissa fuerit, iterum pullulabit, & virgultum ejus nunquam deficiet. Quod si fuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus ejus, ab odore aquæ reflorescit, & faciet fruticem sicut novella. Vir vero si mortuus fuerit abiit: & mortalis si ceciderit, ultra non erit: Non tibi videtur in verbis his cum quodam pudore arguere homines & dicere: itane stultum est hominum genus, ut cum videant excisæ arboris truncum rursus pullulare de terra, & lignum emortuum iterum vitam recipere

recipere, ipsis ne lignis quidem aliquid simile de semetipsis, nec arboribus opinentur? Ut autem scias, quod veluti interrogantis modo legendum sit quod dixit, mortalis autem cum ceciderit non resurget, de consequentibus probationem accipe. Subjungit namque statim: Si enim mortuus fuerit homo, vivet. Et paulo post dicit: Expectabo usquequo iterum fiam. Et iterum idem dicit: Qui resuscitaturus est super terram pellem meam, quæ hæc nunc haurit. Hæc quidem ad probationem dicta sunt professionis nostræ, qua consistetur in simbolo, hujus carnis resurrectionem. Quod enim adjunctum est, hujus, vide quam consonam sit omnibus his quæ de divinis voluminibus memoravimus. Quid enim aliud indicatur in dictis Job, quæ superius exposuimus: cum dicit, quia resuscitabit pellem meam, quæ hæc nunc haurit, id est, quæ ista tormenta perpetuit: nonne aperte dicit hujus carnis resurrectionem futuram, hujus inquam, quæ tribulationum & tentationum cruciamenta nunc sustinet? Sed & Apostolus cum dicit: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: non quid non corpus suum quodammodo contingens & digito palpantis est vox? Hoc ergo quod nunc corruptibile corpus est, resurrectionis gratia incorruptibile erit: & hoc quod nunc mortale est, immortalitatis virtutibus induetur: Ut sicut Christus resurgens à mortuis, ultra jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur: ita & qui in Christo resurgunt: nec corruptionem sentiant ultra nec mortem: non natura carnis abjecta, sed conditione ejus & qualitate mutata. Erit ergo corpus quod resurget à mortuis, incorruptibile & immortale, non solum iustum, sed etiam peccatorum. Iustorum quidem ut semper possint permanere cum Christo: Peccatorum vero, ut absque interitione sua debitas luant penas. Quod autem iusti semper cum Domino nostro Christo permanent, jam & in superioribus edocuimus, ubi ostendimus quia Apostolus dicit: Deinde nos qui vivimus, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra: & ita semper cum Domino erimus. Nec mireris, si caro sanctorum in tantam gloriam ac resurrectione mutabitur, ut in occursum Dei suspensa nubibus, & in aëre vecta rapiatur, cum ipse Apostolus, exponens quantum conferat Deus his qui diligunt eum, dicat: Qui transfutavit corpus humilitatis nostræ, conforme fieri corpori claritatis suæ. Nihil ergo absurdum est, si sanctorum corpora dicantur nubibus in aëra sustolli, cum ad formam corporis Christi, quod in dextera sedet, dicantur referenda. Sed & hoc sanctus Apostolus, vel de se vel de cæteris sui loci vel meriti addidit, & dicit: Quia consuscitabit nos cum Christo, simulque faciet sedere in cælestibus. Unde cum hæc & eorum similia quam plurima Sancti Dei in repromissionibus habeant in resurrectione iustorum: non erit jam difficile credere etiam illa quæ Propheta prædixerat, quod iusti scilicet fulgebunt sicut sol, & sicut splendor firmamenti in regno Dei. Cui enim difficile videbitur eos fulgorem solis habituros, ac siderum ac firmamenti hujus splendor decorandos: quibus vel vita, vel conversatio angelorum Dei paratur in cælis, vel conformandi dicuntur ad gloriam corporis Christi? Ad quam gloriam salvatoris ore promissam, respiciens sanctus Apostolus dicit: Quia seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale. Si enim verum est, sicut certe verum est, quod iustos quoque & sanctos, angelorum consortiis sociabit divina dignatio: certum est quod & corpora eorum in spirituali corporis gloria vertent. Nec hoc tibi contra naturalem corporis rationem videatur esse promissum. Si enim credimus secundum ea quæ scripta sunt, quod accipiens Deus limum terræ, plasmavit hominem: & hæc fuit natura corporis nostri, ut voluntate Dei terra videretur in carnem: cur tibi aut absurdum, aut contrarium videtur, si iisdem rationibus quibus terra proficisci dicitur in corpus animale: rursus corpus animale in corpus proficisci spirituale credatur? Hæc quidem atque his similia multa invenies in scripturis divinis de resurrectione iustorum. Dabitur autem etiam peccatoribus, ut supra diximus, incorruptionis & immortalitatis ex resurrectione conditio: ut sicut iusti Deus ministrat ad perpetuitatem gloriæ: ita peccatoribus ad prolixitatem confusionis ministret & pæna. Sic enim propheticum diffinitivum eloquium, cuius & paulo ante meminimus, ubi dicit: Et multi resurgent de terra pulvere, hi quidem in vitam æternam, hi autem in confusionem & opprobrium æternum. Si ergo intelleximus qua veneratione Deus omnipotens pater dicatur, quoque sacramento

Domini noster Jesus Christus unicus ejus filius habeatur, & qua perfectione sanctus ejus Spiritus nominetur, utque sancta Trinitas unum sit per substantiam, sed affectu personarumque discreta: quid etiam partus virginis, quid verbi in carne nativitas, quid sacramentum crucis, quæ utilitas divini ad inferna descensus, quid resurrectionis gloria & animarum de infernis revocata captivitas, quid etiam ascensus ejus ad cælestia, & venturi iudicis expectatio: sed & sanctæ Ecclesiæ adversus congregationes vanitatis qualis haberi debeat agnitio, qui sanctorum voluminum numerus, quæve hereticorum vitanda conventicula, & quod in peccatorum remissione divinæ libertati nequaquam ratio naturalis obstat, & ut carnis nostræ resurrectionem, non solum divinæ voces, sed & ipsius Domini & salvatoris nostri exemplum & consequentia naturalis rationis assignent. Si inquam hoc secundum traditionis supra expostitæ regulam consequenter advertimus, deprecamur ut nobis & omnibus qui hæc audiunt, concedat Dominus fide quam susceperimus custodita, cursu consummato, expectare justitiæ repositam coronam, & inveniri inter eos qui resurgunt in vitam æternam: liberari vero à confusione & opprobrio æterno, per Christum Dominum nostrum, per quem est Deo Patri omnipotenti cum Spiritu sancto gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Hæc Epistola non est unius hominis. Qui priorem scripsit partem, amulatus est divi Hieronymi stylium, ut qui ex hujus Epistolis ad Heliodorum ac cæteros, sententias quasdam ac verba sublegerit, homo sicut apparet, nec inruditus nec infans. Cæterum ab eo loco, cujus initium est: Itaque invidius Placentiam te remitto: haud scio quisnam rabula, somnia quadam assuit de naturis animalium, non solum indocta, sed nec ad rem quicquam pertinentia: in summa ejusmodi, ex quibus intelligas scriptorem, quisquis fuit, non caruisse febri. Videtur errore factum, vel scriptoris, vel eorum qui concinnant codicum paginas. Quod ne quis miretur hic accidisse, vidimus in Epistolis Plinianis, tot jam sæculis pro una lectam, & ab eruditissimis pro una expostitam, cum in medio decem intercederent Epistola, quod quidem ex uno duntaxat exemplari deprehensum fuit, sed adeo vetusto, ut etate Pliniana scriptum videri possit. Nam quis hoc alioqui divinare valuisset? Divus Hieronymus in Epistola ad Theophilum, cujus initium est: Et tempore: restatur se verissimum librum paschalem Theophili, quem illic vehementer admiratur ac laudat. Verum hunc non esse librum illum per se liquet ex Hieronymiana descriptione.

AD PRÆSIDIDIUM DE CEREOPaschali.

NULLA res (vetus inquit comicus) tam facilis est, quin difficilis fiat, si invito facias. Quod si ille rem facilem difficulter fieri invito animo putavit, quid me facere posse existimas in re maxima, & nullius unquam ediserta eloquentia? Nam quicumque voluerunt de laudibus cerei dicere, plenisque, ut aiunt, ventis ingenii sui intendere vela, & quasi quadam pelagi alta penetrantes, vicina abscondere littora: statim in orationis foribus renitet oratorum clamor, florum, pratorumque descriptio: & in modum sonantis auræ molli-ter verba cadentia, dum describuntur apes, quod sine coitu generantur & generant: quod solæ à concubitu liberæ, natos ore legunt, arte componunt, & quædam ratione vitali, animas apiculis, non de suo inferunt. Præterea Virgiliæ totus Georgicorum liber profertur in medium, Rex ad- volans agmen inducit, tantoque strepitu diversa narratur munia, ut militaribus castris interesse te credas. Sed cum hæc audieris sive legeris, laudabis oratoris eloquentiam. Et ut breviter signem, puto te Quintiliani controversiæ recordari, in qua pauper caufatur, dolens ob interitum apum, flores ab impotentissimo divite venenatos. Esto hæc jucunda sint, & autem composito pede mulceant, quid ad diaconum, quid ad Ecclesiæ sacramenta, quid ad tempus paschæ quo agnus occiditur, cum accinctis lumbis carnes cum ossibus devorantur: cum tacente Episcopo, & presbyteris in plebem quodammodo cultum redactis, levita loquitur, doctoque quod pene non didicit: & festivissimo prædicans tempore, toto de hinc anno iustitiam vocis ejus indicitur? Videtne quam grandia sint? Intelligis te difficilia postulare. In eodem equip-